

مشکلات و چالش‌های موجود در فرایند آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی در استفاده از فرهنگ‌های لغت: راهکارها و پیشنهادها

دکتر رضوان حسن زاده

استادیار گروه زبان و ادبیات روسی و اسلاوی دانشگاه شهید بهشتی،

تهران، ایران

re_hassanzadeh@sbu.ac.ir

واژه‌های کلیدی: آموزش زبان روسی، فرهنگ دوزبانه، زبان‌آموز ایرانی.

بدون شک، فرهنگ لغت یکی از ابزارهای بسیار مهم در امر آموزش زبان خارجی است. فرهنگ لغت در حقیقت منبع آموزشی یا کمک‌آموزشی است که زبان‌آموزان می‌توانند در فرایند یادگیری زبان خارجی از آن استفاده کنند. یک زبان‌آموز از همان لحظات آغازین یادگیری زبان خارجی با لغات جدید مواجه می‌شود و به منبعی که پاسخگوی نیاز او در امر فهم و درک این‌گونه کلمات باشد، احساس نیاز می‌کند. فلسفه تألیف و تدوین فرهنگ‌های لغت از همین جا شکل می‌گیرد و نیاز زبان‌آموزان و مترجمان در حوزه‌های مختلف زبان‌های خارجی به درک و فهم کلمات، ساختارها و اصطلاحات تخصصی باعث شده که فرهنگ‌های لغت در رده‌شناسی‌های مختلف تألیف و تدوین شوند و هرکدام کارکرد و ماهیت مخصوص به خود را داشته باشند؛ اما یک زبان‌آموز برای اینکه به بهترین نحو از یک فرهنگ لغت استفاده کند و بهره‌بردار باشد باید قبل از هر چیزی با ماهیت استفاده از تمام فرهنگ‌های لغت که درباره رشته و تخصص او وجود دارد، آشنا شود تا بتواند به‌راحتی در هر موقعیت آموزشی و حرفه‌ای از فرهنگ لغت مناسب و به‌شیوه‌ای علمی استفاده کند و به هدف خود که ارتقای سطح علمی و تخصصی خود در امر یادگیری زبان است، نائل شود [Новиков: ۱۹۶۹: ۱۵۲].

یکی از مشکلاتی که زبان‌آموزان در یادگیری زبان روسی در کشورمان با آن مواجه می‌شوند، این است که اساساً در طول دوره آموزش زبان اطلاعات بسیار کمی درباره ماهیت فرهنگ‌های لغت که در حوزه زبان روسی وجود دارد، به آن‌ها داده می‌شود و این امر باعث می‌شود که زبان‌آموزان از همان اول، اولین ابزار یادگیری زبان را کمتر به دست بگیرند یا کاملاً برای همیشه از آن فاصله بگیرند و از آن استفاده نکنند [Волошина: ۲۰۰۲: ۱۱] از مشکلات دیگر زبان‌آموزان و دانشجویان رشته زبان روسی

این است که اساساً بسیاری از آن‌ها اصلاً نمی‌دانند که در بازار کشورمان کدام یک از انواع فرهنگ‌های لغت این رشته وجود دارد. زمانی که از دانشجویان، به‌خصوص در دروس مربوط به ترجمه از زبان روسی به فارسی یا بالعکس سؤال پرسیده می‌شود که باید از کدام فرهنگ لغت استفاده کرد، بسیاری از آن‌ها جواب می‌دهند که ما اصلاً نمی‌دانیم برای ترجمه این متن به کدام فرهنگ لغت باید رجوع کرد! لذا پیشنهاد می‌شود که در دوره کارشناسی آموزش زبان روسی در سطح آموزش عالی درسی گذاشته شود تا در آن زبان‌آموزان و دانشجویان این رشته با مبانی و اصول استفاده کردن از فرهنگ‌های مختلف رشته خودشان آشنا شوند تا بتوانند از این ابزار آموزشی به نحو احسن در امر یادگیری و کار ترجمه استفاده کنند.

از طرف دیگر در شرایط پیشرفت روزافزون علوم و فناوری که در نتیجه آن بسیاری از منابع آموزشی چاپی جای خود را به منابع الکترونیکی می‌دهند و حجم و وزن منابع آموزشی بسیار کم شده است، استفاده از فرهنگ‌های لغت با حجم بزرگ و وزن زیاد - که بسیاری از آن‌ها در رشته زبان روسی از حجم و وزن نسبتاً زیادی برخوردارند- سبب شده است که زبان‌آموزان و دانشجویان در استفاده از این منابع آموزشی در رشته خود کمتر رغبت کنند و کمتر به سراغ فرهنگ‌های لغت چاپی بروند و عموماً به استفاده از منابع الکترونیکی دوزبانه روسی-انگلیسی و بالعکس روی بیاورند که این امر خود چالش و مشکلات دیگری را برای آن‌ها به وجود می‌آورد؛ چراکه این‌گونه منابع در بسیاری از نمونه‌ها صلاحیت علمی لازم را ندارد یا حاوی اطلاعات زبانی غیرموثق و گاه اشتباه و ناقص هستند؛ بنابراین لازم است که در کنار تألیف و تدوین فرهنگ‌های لغت چاپی و کتابی، نسخه‌های الکترونیکی آن‌ها نیز تهیه و به بازار عرضه شود تا نسل جدید از زبان-آموزان که علاقه‌مند به استفاده از منابع الکترونیکی است، بتواند از این منابع به دلیل همیشه در دسترس بودن آن‌ها استفاده کند. فرهنگ لغت به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین و مهم‌ترین ابزارها در برقراری ارتباط میان-فرهنگی دانشجویان ایرانی در فرآیند آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی می‌تواند فرایند آموزش زبان روسی را برای زبان‌آموزان ایرانی از طریق آشنا کردن آن‌ها با مفاهیم و مصادیق فرهنگی کشور روسیه از همان ابتدای آموزش تسهیل کند [Baranov: 2011: 76].

از مشکلات دیگری که زبان‌آموزان و دانشجویان رشته زبان روسی با آن مواجه هستند، وجود نداشتن و گاهی دسترسی نداشتن به فرهنگ‌های دوزبانه تخصصی در حوزه‌های صنعتی، حقوقی، فقهی و ... است. بسیاری از فارغ‌التحصیلان رشته‌های زبان که متقاضی آزمون مترجمی رسمی قوه قضائیه می‌شوند و در این آزمون شرکت می‌کنند، متوجه خلأ بسیار بزرگی در این حوزه تخصصی از کار و رشته شان می‌شوند؛ به‌عنوان مثال در این نوع متن‌ها با اصطلاحاتی چون نفقه، خیارات، مهریه، بلاعزل، چک بلامحل و ... مواجه می‌شوند که در هیچ‌یک از فرهنگ‌های لغت عمومی موجود در بازار معادل درست آن‌ها را نمی‌توانند پیدا کنند. اینجاست که ضرورت دارد در کشورمان بیش‌ازپیش به تألیف فرهنگ‌های لغت تخصصی که در دسترس عموم جامعه زبانی باشد، پرداخته شود و هرچقدر این‌گونه منابع به سمت

الکترونیکی شدن حرکت کنند، از راندمان بیشتری_ چه از نظر صرفه اقتصادی و چه از نظر سرعت در استفاده از آن‌ها_ برخوردار خواهند بود [۱۴: ۲۰۰۳: Арсланова].

نمونه‌های ذکر شده، اصلی‌ترین مشکلات و چالش‌هایی هستند که زبان‌آموزان و دانشجویان رشته زبان روسی با آن‌ها مواجه هستند، در این مقاله به بررسی و تحلیل آن‌ها پرداخته و سعی کرده‌ایم در کنار طرح مشکلات و چالش‌های موجود، پیشنهادها و راهکارهای حل بسیاری از این‌گونه مشکلات را نیز ارائه کنیم تا از این طریق بتوانیم بسیاری از این نوع مشکلات را مرتفع کنیم و مسیر یادگیری زبان روسی را برای دانشجویان و زبان‌آموزان عزیز کشورمان تسهیل بخشیم. روش تحقیق در این مقاله از نوع تحلیلی-توصیفی و مقایسه‌ای است و راهکارهای پیشنهادی نیز بر پایه تجربه‌ها و نتایج علمی حاصل از تدریس و آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی در مراکز آموزش عالی ایران ارائه شده است. نتایج این پژوهش نشان داده است که زبان‌آموزان کشورمان در تکمیل فرآیند یادگیری زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی باید از فرهنگ‌های لغت متعددی که در بازار موجود است، استفاده کنند و لازمه استفاده صحیح از آن‌ها این است که زبان‌آموزان هر چه بیشتر با ماهیت تک‌تک فرهنگ‌های لغت آشنا شوند و بتوانند به نحو احسن از آن‌ها در یادگیری زبان روسی بهره ببرند، از طرف دیگر هر چه فرهنگ‌های لغت تخصصی‌تر و به‌صورت الکترونیکی عرضه شوند، به همان اندازه مسیر یادگیری زبان روسی و امر ترجمه به زبان فارسی و روسی نیز برای زبان‌آموزان هموارتر و موجب افزایش انگیزه زبان‌آموزان در فراگیری رشته تحصیلی‌شان می‌شود.

References

منابع

1. Арсланова Г.А. Роль учебных словарей в процессе обучения иностранным языкам.- Язык и методика его преподавания: ч.2. Методика. 17-18 июня 2003г.- Казань, С.13-18.
2. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику: учебное пособие. М.: Эдиториал УРСС, 2001. 360 с.
3. Волошина Л. В. Из опыта составления отраслевого учебного словаря-минимума. Гродно, 2002.
4. Новиков Л. А. Учебная лексикография и ее задачи // Вопросы учебной лексикографии. М., 1969. С. 143–196.